

Gedagsregels op school

Gedagscode

In 1996 formuleerde de staatsecretaris onderwijs voor het eerst als streefdoel 5a: *Elke school heeft een gedagscode voor het personeel ten aanzien van seksuele intimidatie, al dan niet gecombineerd met een bredere gedagscode.*

Scholen kenden al wel regels voor leerlingen, maar deze waren met name gericht op praktische zaken zoals op tijd komen, petten af, enzovoorts; niet op gedrag. Vooral de laatste jaren formuleren steeds meer scholen omgangsregels voor leerlingen én voor personeel.

In tegenstelling tot andere beroepsgroepen, kent de sector onderwijs geen beroepscode (behalve docenten lichamelijke opvoeding, de KLVO heeft een **lijst met gedagsregels** opgesteld).

Daarom is het van belang om, tenminste voor personeel, een duidelijk kader te scheppen, zodat een ieder weet wat van hem/haar verwacht wordt:

“Een docent dient zich in de omgang met andere bij de school betrokkenen steeds bewust te blijven van het professionele kader waarin hij/zij functioneert, MSN'en met leerlingen en andere persoonlijke contacten vallen buiten dit kader.”

De gedagscodes dienen twee doelen, enerzijds vormen zij de leidraad voor gedrag tussen leden van de schoolgemeenschap en anderzijds zijn zij een toetssteen bij overtredingen. Een gedagscode schept duidelijkheid en draagt bij aan de schoolveiligheid.

- **Preventie functie.** De regels vormen een leidraad voor gedrag en voorkomen zo ongewenste gedragingen.
- **Curatieve functie.** Zij bieden direct een maatstaf voor disciplinaire maatregelen bij grensoverschrijdend gedrag.

Duidelijkheid

Zowel bij onderwijspersoneel, leerlingen als ouders groeit de behoefte aan duidelijke regels en kaders. Ontwikkelingen in de maatschappij, herwaardering van waarden en normen, pijnlijke incidenten et cetera vormen de aanleiding voor scholen om (gedags)regels op te stellen. Scholen worden ook steeds vaker gedwongen om (gedags)normen expliciet te maken omdat leerlingen van huis uit geen of afwijkende grenzen meekrijgen.

Gedagsregels, het spectrum

Scholen leiden vaak hun regels af van hun signatuur. Daarnaast kunnen scholen gebruikmaken van de wettelijke verplichting uit de *Grondwet*, het *Wetboek van Strafrecht*, de **Kwaliteitswet** en de **Wet bestrijding seksueel misbruik en seksuele intimidatie in het onderwijs**. Meer informatie over onderwijswetgeving en klachtrecht vindt u in **Klacht(recht)**.

Scholen kunnen gedragsregels formuleren op het volgende spectrum:

- Agressie, geweld, intimidatie.
- Wapenbezit.
- Racisme, discriminatie.
- Homoseksuele intimidatie/discriminatie.
- Ongewenste intimiteiten.
- Pesten (inclusief online en via gsm).
- Taalgebruik.
- Kleding.
- Internetgebruik.
- Gebruik van mobiele telefoons.
- Buitenschoolse activiteiten.
- Feestelijkheden.
- Oudercontracten.

Gedragsregels voor wie?

Binnen de schoolgemeenschap leven en werken verschillende groepen samen:

- Leerlingen/cursisten.
- Schoolleiding, onderwijzend personeel, oop, stagiaires, dienstverleners.
- Ouders.

Het is de keus van de school om voor iedere groep apart regels te maken en/of regels voor de totale schoolgemeenschap. Gedragsregels kunnen zo worden geformuleerd dat zij voor alle groepen gelden: *'Wij gaan respectvol met elkaar om'*. Gedragsregels kunnen zich ook toespitsen op een van deze groepen.

Gedragsregels, formuleren

Gedragsregels verwijzen naar concreet gedrag en zijn duidelijk vastgelegd. Voorwaarde voor het functioneren van gedragsregels is dat alle leden van de schoolgemeenschap ze begrijpen en ze kunnen onthouden. De formulering is hierin mede bepalend. Scholen kunnen kiezen voor de 'ik-vorm', de 'wij-vorm', de 'jij- of u-vorm', de gebiedende wijs enzovoorts, voor algemeen: 'Wij respecteren de ander', of specifiek: 'Wij maken geen opmerkingen over lichaamsvormen'. Regels kunnen positief geformuleerd worden: 'Wij laten elkaar uitspreken', of negatief: 'Wij schreeuwen niet door elkaar'.

Het Project Preventie Seksuele Intimidatie (PPSI) heeft allerlei voorbeelden van schoolregels verzameld in de map **Begrensd gedrag**. Aanvullingen van *Begrensd gedrag* zijn gratis te downloaden via de **website** van PPSI.

Gedragsregels, hoe communiceren?

Voortdurende informatie en voorlichting aan alle betrokkenen over de regels is noodzakelijk. Daarvoor kan de school gebruik maken van:

- de schoolgids;
- de website van de school;
- mentorlessen;
- ouderavonden;
- posters/pictogrammen in gangen en lokalen en folders;
- agendastickers;
- de regel van de week/maand.

Scholen kunnen zich hierbij ook laten inspireren door initiatieven van andere scholen zoals bijvoorbeeld: de **posters en stickers** met gedragsregels en huisregels van het Calvijn College.

Gedragsregels, draagvlak

Scholen verschillen en daarmee zullen regels uiteenlopen. De kracht van gedragsregels schuilt in het feit dat elke school *schooleigen* gedragsregels opstelt. Gedragsregels zijn afhankelijk van het draagvlak van alle betrokkenen. Door met elkaar over regels na te denken en besluiten te nemen ontstaat er draagvlak voor schooleigen (gedrags)regels. Hoe groter het draagvlak, hoe effectiever de regels. Regels zijn zo een uiting van de gewenste schoolcultuur.

Betrek ook leerlingen in de klas bij het opstellen van klassenregels door de leerlingen mee te laten denken.

PPSI ontwikkelde hiervoor:

- Het spel **Gedragen gedrag mini**, een spel om met elkaar afspraken te maken over omgangsvormen die door iedereen 'gedragen' worden. Aanvullingen op het spel bestaan uit kaartjes over actuele onderwerpen en zijn gratis te bestellen via de **website** van PPSI.
- Het **Leerlingenspel Gedragen gedrag**. Leerlingen kunnen met het spel zelf aan de slag met het formuleren van gedragsregels voor in de klas. Het spel is gratis te downloaden.

Scholen kunnen ook gebruikmaken van het boekje **Baas in eigen soap**, hoe betrek je leerlingen actief bij aanspreken, regels en straffen? De publicatie **Orde gevraagd** geeft een aantal tips hoe leerlingen te betrekken bij het opstellen van regels en vermeldt een aantal voorbeeldregels.

Gedragsregels, handhaven

Bij het opstellen van regels dient de school zich ook te buigen over de wijze waarop de regels gehandhaafd moeten worden in de dagelijkse schoolpraktijk. Te veel regels zijn namelijk niet te handhaven. Een regel die niet te handhaven is, moet worden geschrapt.

Bij regels handhaven horen sancties. Sancties laten zien dat de regels serieus genomen moeten worden. Bij dit serieus nemen hoort ook lik-op-stuk optreden in geval van overtredingen.

Dus naast het benoemen van een sanctie bij iedere regel moet ook worden vastgelegd wie sanctioneert (alle personeelsleden, de groepsleerkracht/mentor, de schoolleiding ... enzovoorts).

Gedragsregels, de tand des tijds

Een gedragsregel moet meetbaar zijn zodat de ontwikkelingen ten aanzien van een gedragsregel zichtbaar gemaakt kunnen worden. Toetsing in de praktijk houdt gedragsregels ook levend. Sommige gedragsregels worden ingehaald door de tijd of juist aangebracht door de tijd. Om een optimaal veilige school te zijn en te blijven is het nodig om regels regelmatig te evalueren, te onderzoeken op hun waarde en de wijze waarop ze nageleefd worden. Zo nodig kunnen regels worden aangescherpt, toegevoegd, aangepast of geschrapt.

Leren van andere sectoren

Het Centrum Criminaliteitspreventie Veiligheid heeft de **Handreiking Gedragscodes** ontwikkeld. De handreiking biedt een aantal praktische tips en een globaal stappenplan. De handreiking is bruikbaar voor het voortgezet onderwijs.

Om werkgevers uit de publieke sector te ondersteunen bij ongewenst gedrag en de aanpak tegen agressie en geweld, biedt minister Ter Horst van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties hen het **Handboek agressie en geweld**. Het handboek is onderdeel van de **Landelijke gedragsnorm tegen agressie en geweld**. Naast de gedragsnorm is er een beeldmerk ontwikkeld, dat werkgevers kunnen gebruiken om hun (huis)regels kracht bij te zetten.

Links op de website van CSV

De website www.schoolenseveiligheid.nl biedt scholen ondersteuning in de rubriek **Gedrag en kleding** in de vorm van praktische materialen, scholingsmogelijkheden, informatie en **verwijzingen** naar organisaties om gedragsregels op school vorm te geven. Ook verzamelt CSV **good practice** van scholen op dit gebied. Op de volgende pagina staan links naar praktische tools en informatie over de reeds genoemde onderwerpen waar scholen regels voor kunnen maken:

- **Agressie, geweld, intimidatie**
[Anti-agressiecontracten in het onderwijs](#)
- **Wapenbezit**
[Beleid wapencontrole](#)
[Samenwerking met politie](#)
- **Racisme, (homo)discriminatie**
[Non-discriminatiecode](#)
- **Seksuele intimidatie**
[Gedragen gedrag mini](#)
[Kaartjes liefdessituaties voortgezet onderwijs](#)
[Kaartjes liefdessituaties primair onderwijs](#)
- **Taalgebruik**
[Nederlands als voertaal op school](#)
[Gastlessen tegen verbaal geweld op school](#)
- **Kledingvoorschriften**
[Heb ik wat van je aan?](#)
[Leidraad kleding op school](#)
[Elkaar in de ogen kijken](#)
- **Pesten, digitaal pesten, misbruik MSN en sms**
[Quickscan pestbeleid](#)
[Internetprotocol](#)
[Misbruik digitale media](#)
[Goed werken in netwerken](#)
[Enquête Chatten met mijn leerling?](#)
[De mobiele telefoon als wapen](#)
[GSM verbod op school. Ja of nee?](#)
[Verbod op mobieltjes op school](#)
- **Ouders**
[Agressieve ouders](#)
- **Buitenschoolse activiteiten en feestelijkheden**
[Skicontract: geen seks, alcohol of drugs](#)
[Veilig feesten in voortgezet onderwijs](#)